

Condiția romanului și „predicatele” realismului-socialist

Șerban AXINTE*

Key-words: *condition of the novel, realist socialism, the death of the novel*

Lucrarea de față își propune să determine și să analizeze succint coordonatele simulacrului de gândire teoretică referitoare la roman din perioada maximei expansiuni a realismului socialist. O contextualizare, o ancorare mai precisă în realitatea istorică a perioadei cercetate ar fi, cu siguranță, profitabilă. Dar pentru a nu amplifica dimensiunile studiului vom face trimitere direct la *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică*, lucrare ce recompilează prin intermediul presei scrise viața culturală și ideologică a epocii. O reconstrucție multifacetată, obiectivă, „rece”, care își propune să dovedească faptul că în literatură nu se găsesc niciodată „îngeri și demoni în stare pură. În epocile de tranziție, ei trăiesc împreună și, deseori, în interiorul aceluiași spirit” (Simion et alii 2010: V).

Moartea romanului

Istoria romanului poate fi înțeleasă ca o succesiune de crize ale romanului. Gândirea teoretică explorează datele acestei crize, creează relații între ele, de determinare, de interdeterminare, și, potrivit lui Antoine Compagnon, își împlinește menirea mai ales prin lupta înverșunată și înviorătoare pe care o duce mereu împotriva ideilor preconceptuate în studiile literare, și prin rezistența la fel de hotărâtă pe care i-o opun ideile preconceptuate.

De fiecare dată când a fost proclamată dispariția romanului, acesta a ripostat reinventându-se. Teoria a fost nevoită să facă un pas în avangardă, ca să exploreze, să lărgească domeniul posibilului, și un altul în ariergardă, ca să-și reamintească legile clasicizante, de care trebuie să țină cont de fiecare dată când e pusă în situația de a oferi viitorului alternativa parțială a trecutului.

În perioada interbelică s-au vehiculat formule precum „falimentul genurilor” (Sebastian 1928), „descompunerea unui gen literar” (Aderca 1928) și, chiar, „moartea de mâine a romanului” (Ionescu 1934). Oricât au părut de hazardate, toate aceste declarații s-au dovedit a fi corecte. Sentința lui Eugen Ionescu din 1934,

* Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Iași, România.

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului „Valorificarea identităților culturale în procesele globale”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, contract de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/59758

„romanul va muri până în zece ani”, s-a împlinit cu o precizie tulburătoare. Dar în nici un caz din motivele expuse de viitorul dramaturg:

marele număr de romane care circulă pe piață încă constituie o dovadă clară că romanul va muri până în zece ani. Au devenit facile, mecanice. Mecanizate – adică moarte, ucise. [...] Romanul și poezia au decedat pentru că nu mai pot câștiga nimic. Pentru că nu se mai pot decât repeta (Ionescu 1934).

Mecanismul ce face posibilă interrelaționarea profitabilă dintre spiritul teoriei și cel al romanului s-a gripat o singură dată. Vorbesc despre moartea romanului în sensul oferit de Milan Kundera acestei formule:

eu am văzut și am trăit deja moartea romanului, moartea lui violentă (prin intermediul interdicțiilor, al cenzurii, al presiunii ideologice), în lumea unde mi-am petrecut o mare parte a vieții și care se numește de obicei totalitară. Atunci s-a văzut cu claritate că romanul era pieritor. [...] În calitatea lui de model al acestei lumi, bazat pe relativitatea și ambiguitatea lucrurilor omenești, romanul este incompatibil cu universul totalitar. Această incompatibilitate [...] este nu numai politică sau morală, ci *ontologică*. Aceasta înseamnă: lumea bazată pe un singur Adevăr și lumea ambiguă și relativă a romanului sunt alcătuite, fiecare, dintr-o materie total diferită. Adevărul totalitar exclude relativitatea, îndoiala, interogația și, ca atare, el nu se poate împăca niciodată cu ceea ce aș numi *spiritul romanului* (Kundera 2008: 23–24).

Teorie și ideologie

În continuare vom încerca să determinăm coordonatele principale ale simulacrului de gândire teoretică referitoare la roman sau „funcționabilă” și în cazul romanului.

Czesław Miłosz a explicat de ce intelectualul (teoreticianul literar sau scriitorul) din țările cu regim totalitar a aderat la doctrina realismului socialist. Acestuia i-a fost suprimată posibilitatea interioară de a mai crede în existența vreunei alternative. Respectivul fapt e confirmat de experiența prescrisă:

Dialectică: să prevezi că arde casa după care să torni benzină în jurul sobei. Casa va arde, previziunile mele s-au îndeplinit. Dialectică: să prevezi că arta, creația artistică incongruentă cu realismul socialist va fi fără valoare, după care să-l plasezi pe artist în condițiile în care o asemenea creație *este* fără valoare. Previziunile sunt îndeplinite (Miłosz 1996: 28).

După cum se poate constata cu ușurință, ideologia rezumată în fragmentul de mai sus nu permite nici o relativizare, exclude îndoiala sau interogația. Faptele sunt livrate ca sigure. Perspectiva e unică, foarte îngustă, dar substituită adevărului absolut. E rodul gândirii unui filosof-istoriograf ce i-a luat locul lui Dumnezeu, artelor fiindu-le scris să i se supună entuziaste.

Carmen Mușat apreciază că deși arta a fost mereu direct legată de context,

nu s-a ajuns în situația limită de a fundamenta teoria operei de artă pe ideologie, negându-se implicit și explicit rolul esteticului, așa cum s-a întâmplat în discursurile pretins teoretizante ale ideologilor de serviciu din perioada proletcultistă, pentru care arta era în mod necesar și prioritar ideologie și nimic mai mult, servind ca instrument predilect de propagandă (Mușat 2006: 91).

În condițiile fundamentării teoriei operei de artă pe ideologie, nu ne rămâne decât să reconfigurăm sintetic sistemul ideologic în cauză și să răspundem la întrebarea „Ce este romanul? sau, mai bine zis, „Ce trebuie să fie romanul?”, din perspectiva acestuia.

Funcțiile ideologiei

Ideologiei i-au fost identificate în general trei funcții: funcția *distorsionantă*, funcția *de legitimare* și funcția *integratoare* (Cornea 2006: 351). Cu ajutorul lor vom ordona materialul pe care-l supunem analizei cu scopul de a detecta punctele de falsă convergență sau de pretinsă convergență dintre dimensiunea prospectivă a ideologiei și teoria romanului.

Funcția *distorsionantă* este cel mai lesne de demonstrat și de exemplificat, pentru că, deformarea adevărului și retransmiterea lui sub o formă falsificată transpare de peste tot, din toate luările de poziție diseminate în presa vremii și prin broșurile autonome dedicate fenomenului sau afirmate vocalic de la prezidiul unor ample manifestări literare, de genul *Primului Congres al Scriitorilor din Republica Populară Română* (18–23 iunie 1956). În cuvântul de deschidere a manifestării amintite mai sus, Mihail Sadoveanu pledează în favoarea realismului socialist, cel determinat pe principii leniniste de Maxim Gorki, „maestrul literaturii sovietice”. Acest realism e considerat continuatorul curentului literar de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Din expunere reiese clar un lucru. Scriitorii precum Tolstoi, Turgheniev, Gogol, Balzac, Stendhal, Flaubert, Constache Negruzzi, N. Filimon, I.L.Caragiale, Ion Creangă sau Duiliu Zamfirescu nu sunt decât niște precursori ai realismului socialist, adevăratul realism. De ce realismul socialist este adevăratul realism? Pentru că

artistul de astăzi e om al epocii actuale și are a vorbi în opera lui de o lume în transformare; se adresează poporului muncitor ieșit din revoluție, care construiește socialismul. Legile artei lui, astăzi, rămân tot legile vieții. [...] Dar e de la sine înțeles că arta trebuie să fie strâns legată de transformările evului nou al umanității (Sadoveanu 1956: 6).

De altfel, la data rostirii acestui discurs, astfel de afirmații nu mai aveau darul de a surprinde pe nimeni. Nu mai reprezentau decât reluări sterile ale unor „teorii” deja însușite. N. Moraru fusese unul dintre primii care își adusesese prinosul în deslușirea oțioaselor chestiuni de teorie literară. În opinia sa, realismul socialist, faza superioară în dezvoltarea realismului, evident, este o concepție nouă și, în același timp, o metodă nouă în artă. Artă nu poate fi altceva decât ideologie, deoarece, ideile generale ale oamenilor se află în strânsă legătură cu interesele claselor în luptă. Artistul creează tipuri și prezintă viața în imagini. Imaginile artistice provoacă emoții. Opera de artă nu poate să rămână indiferentă, neutră față de frământările societății. Se afirmă răspicat: „Omul de artă dă răspunsuri; prin tendința și valoarea operei sale el devine ideolog” (Moraru 1948: 5–6).

Gradul de distorsionare nu se limitează doar la trasarea unor false echivalențe ori corespondențe între realismul secolului al XIX-lea și realismul socialist sau între scriitor și ideolog, ci vizează inclusiv rescrierea deformantă a unor fapte de istorie literară prin deplasarea accentului de pe componenta estetică pe funcția socială a

unor opere, în special românești. Prin regândirea trecutului din perspectiva ideologicului, se ajunge chiar la ridiculizarea esteticului. Realismul socialist devine, așadar, „dușmanul declarat al diferitelor căutări estetico-formale lipsite de conținut, acoperind sărăcia internă de idei cu forme complicate, înzorzonate, dar... goale” (Moraru 1948: 89). Acest mod de a gândi contravine flagrant regulilor artei, iar posibila angajare civică a scriitorului nu trebuie să eludeze principiile ce garantează autonomia esteticului.

Analizând cea de-a doua funcție a ideologiei, cea *de legitimare*, Paul Cornea precizează că legitimarea satisface nevoia oricărui individ și a oricărui grup de a-și întemeia prestigiul și reputația în propriii ochi, precum și de a-și consolida imaginea în ochii altora. Prin ideologie se „prezervă” și se „magnifică” identitatea persoanei sau a grupului, printr-o serie de argumente aparente și puncte de vedere ce se constituie într-un „sistem puternic justificativ”: „Pledoaria e, de regulă, oțioasă, iar afirmațiile sunt enunțate pe un ton peremptoriu, nu și dovedite. Ea se adresează oamenilor deja convinși” (Cornea 2006: 352).

„Sistemul puternic justificativ” se bazează în principal pe anumite afirmații tranșante menite a inhiba întemeierea oricăror alte „adevăruri” în afara celor prescrise. S-a spus de nenumărate ori că realismul socialist se sustrage legilor curentelor literare tradiționale, pentru că, reprezintă ceva absolut nou, „o nouă metodă de creație, o metodă revoluționară” (Iosifescu 1965: 156), consecință a unui amplu proces istoric. Afirmarea caracterului științific al realismului socialist nu reprezintă decât un alibi al imuabilității unor afirmații ce sfidează nu doar regulile artei, după cum am arătat mai sus, nu doar legile elementare ale sociologiei creației, ci și pe cele ale Științei înseși. S-a încercat chiar o camuflare a derapajelor de la natura teoriei literare în chiar haina teoriei literare. S-a încercat mascarea gravelor erori de natură estetică chiar cu ajutorul esteticii:

fiind vorba de un proces istoric, realismul socialist nu și-a clarificat de la început bazele estetice. [...] După revoluție, clarificarea și formularea principiilor ideologico-estetice ale realismului socialist s-au realizat treptat, datorită îndrumării de partid, care a înlăturat excesele într-un sens sau în altul, a combătut abaterile formaliste (Cornea 2006: 158).

Carmen Mușat consideră, pe bună dreptate, că termenul „estetică” este lipsit de conținut, de vreme ce, realismul socialist nu a făcut altceva decât să repudieze valoarea estetică sau, în cel mai bun caz, să o ignore cu desăvârșire. Insistența cu care este menționată necesitatea sublinierii conținutului socialist al literaturii, precum și accentul pus pe eficiența sa în viața de zi cu zi, o împiedică pe cercetătoare să vorbească despre realismul socialist ca despre o *doctrină estetică*.

Cea de-a treia funcție a ideologiei, cea *integratoare* nu are în vedere doar conținuturi semantice, ci se constituie în primul rând ca „atitudine valorizantă, persuasiune afectivă” (Cornea 2006: 355). Aderenții trebuie solidarizați. Iar apelul la „componenta irațională”, cea care poate determina într-o oarecare măsură „inconștientul colectiv”, nu are cum să rămână fără urmări. Apelul continuu la întreaga paradigmă a sentimentului patriotic și, mai ales, inocularea ideii că omul trăiește acum în cea mai bună lume cu putință, după ce i s-a făcut în sfârșit dreptate – asta pe fondul unei progresive transformări a utopiei în realitate – și insinuarea

convingerii că Dumnezeu a murit ca abstracțiune intangibilă, nedeterminată și în locul său s-a întrupat Partidul ubicuu și omnipotent, toate acestea fac parte din arsenalul funcției integratoare. Așadar, individului nu-i mai rămâne decât să se integreze cu entuziasm adevărului prescris. În absența spiritului critic, retorica e oricând capabilă să câștige lupta cu raționalitatea. Și despre ce spirit critic mai putea fi vorba într-o epocă în care rolul criticii nu părea a fi altul decât acela de a se automutila și de a-și garanta propria dispariție. Cuvintele următoare sunt pe deplin edificatoare :

estetica reacționară, idealistă a lui Maiorescu a fost extrem de dăunătoare culturii noastre, atât prin ea însăși cât și prin posteritatea ei critică reprezentată prin Lovinescu, Zarifopol ș.a. Numai printr-o respingere teoretică, temeinică, științifică, a esteticii reacționare a lui Maiorescu, Lovinescu ș.a. putem stăvili aceste încercări de infiltrare a otrăvitoarei lor concepții (Georgescu 1956: 114).

Funcțiile ideologiei sunt perfect complementare. Fiecare dintre cele trei e o determinare a celorlalte. Fiecare dintre ele conține datele ce se regăsesc într-o pondere variabilă și în celorlalte două. Din acest motiv, departajarea lor e mai mult orientativă. Nu poate fi netă. Mai ales că toate demersurile pretins teoretice pleacă de la aceleași premise pentru a conduce spre aceleași concluzii. Dezbateră este doar simulată. Diferențele dintre opinatori se reduc la câteva modeste artificii retorice.

Definiții prospective

În condițiile fundamentării teoriei operei de artă pe ideologie, teoria romanului se reduce doar la câteva principii reclamate de mai toți opinatorii, principii care, deși se pretind a corespunde pe deplin universalilor perene ale artei românești, nu fac decât să mărească ecartul dintre ideea de artă și cea de roman, în condițiile arondării acestuia la „estetica” realismului socialist.

Pseudoteoriile românești se găsesc sistematizate în capitolul final al unei lucrări de Dumitru Micu dedicată romanului românesc din anii construirii socialismului. Se decretează că biruințele romanului trebuie să fie, nici mai mult, nici mai puțin decât biruințele realismului socialist. Epicii i se cere să orienteze spre fenomenele esențiale, spre problemele majore ale vieții sociale, zugrăvind realitatea concret istorică în perspectiva dezvoltării ei revoluționare. Romancierii, călăuziți de învățătura partidului, trebuie să creeze opere în care viața din trecut și din anii socialismului să fie oglindită în lumina concepției filosofice a materialismului dialectic și istoric. Scriind despre actualitate, aceștia sunt obligați să-și exprime nemijlocit adevărul față de partid. Se cere imperativ regândirea ideii de obiectivitate. Forța realistă a imaginii trebuie să decurgă nu doar din consemnarea fenomenului pozitiv, ci și din sprijinirea acestuia, din stimularea tendințelor înnoitoare. Astfel, obiectivitatea e văzută mai mult ca un impediment în calea cunoașterii:

În literatura cu tematică actuală, devine practic imposibilă reflectarea veridică a transformărilor socialiste, fără înțelegerea filosofică a sensului diverselor fenomene și fără simpatie activă pentru eforturile noului de a se impune prin sfărâmarea cătușelor stânenitoare. Numai în cadrul realismului socialist devine posibilă exprimarea adevărului esențial al epocii în care trăim. Figura centrală a societății noastre e comunistul. Cum ar putea dezvălui cineva caracterul comunist, fără a-l

cunoaște îndeaproape, fără a percepe și a reflecta artistic vădita, irezistibila forță de atracție exercitată de idealul socialist asupra imensei majorității a populației de pe glob? (Micu1959).

Așadar, zugrăvirea tipului de om nou e necesar să constituie idealul creațiilor românești călăuzite de realismul socialist. Dar a zugrăvi forța pozitivă a societății nu ar presupune înfrumusețarea realității. Pentru că, pur și simplu, nu ar fi cazul. Omul nou tinde spre perfecțiune și trăiește aieva. Romancierului nu-i rămâne decât să surprindă modul specific de manifestare a trăsăturilor de caracter etern omenești, care răspund, bineînțeles, atitudinii comuniste în fața vieții. Eroul romanului trebuie să fie eminentamente pozitiv, fără însă a fi un Mesia, ci un om ca toți oamenii, supus greșelilor și suferințelor. Orice operă romanesă simulează umanitatea, dar doar acelea care vorbesc contemporanilor despre ei înșiși îndeplinesc pe deplin menirea artei de a potența conștiința lumii.

Realismul-socialist și experiența discursului oblic

În interiorul codului totalitar au existat și anumite „derapaje” camuflete precaut în algoritmul ideologic. Un dosar dedicat romanului publicat în „Viața românească” în anul 1957 cuprinde articole teoretice semnate de Camil Petrescu, G. Călinescu, Marin Preda, Eugen Barbu, Al. Piru, Silvian Iosifescu, Geo Șerban, Lucian Raicu, Radu Lupan, Al. Oprea și Al. Săndulescu. Se va vedea din analiza unor texte din acest dosar cum prin discursul oblic practicat se încearcă acomodarea a două principii contradictorii: autonomia esteticului și dogmatismul prospectiv.

Majoritatea articolelor par a fi scrise cu intenția de a scoate la lumină beneficiile incontornabile ale realismului-socialist. Marin Preda își intitulează intervenția din dosar *Note ocazionale în favoarea romanului realist-socialist*. Scriitorii-teoreticieni disimulează devotamentul față de cauză, jonglează cu terminologia obligatorie, introduc în ecuație cuvintele cheie ale doctrinei. Și o fac cu simț de răspundere, aducându-le în prim-plan, în zonele privilegiate ale textelor: titluri, paragrafe introductive, concluzii. Opiniile despre roman exprimate rămân însă doar tangențial în perimetrul ideologic. Reușesc să comunice de fapt contrariul a ceea ce pretind că susțin cu înflăcărare.

Marin Preda afirmă că scopul „notelor” sale este acela de a descoperi „câteva obstacole în calea romanului realist-socialist [...], idei sau tendințe care nu favorizează dezvoltarea lui cu succes” (Preda 1957). Dar aceste obstacole sunt tocmai elementele definitorii ale doctrinei în cauză:

ideea că scriitorul trebuie să fie totodată tapițer, tâmplar de mobile, notar, om al legii, filozof, sociolog, ideolog, iar în zilele noastre inginer, strungar, miner, țaran activist, luptător pentru pace, orator, fizician, atomist, nu e o idee rea, dar este pândită de un risc: acela de a face cu neputință de găsit printre atâtea virtuți una singură, și anume virtutea artistului creator de imagini.

În articolul *Roman și compoziție*, Silvian Iosifescu critică subtil unele aspecte ale romanului epocii care, prin însăși natura lor ar limita posibilitățile compoziționale și de expresie ale unor opere ce încearcă să-și găsească locul în cadrul romanului realist socialist ce s-ar pretinde totalmente deschis varietății stilistice:

din toate punctele de vedere, cultul acrobației formale sau încorsetarea în procedee desuete se arată la fel de primejdioase, căci împlig iarăși spre *dogma stilului* și *procedeeului unic* [s.n.] și se împotrivesc varietății de stiluri pe care o pretinde dezvoltarea realismului socialist (Iosifescu 1957).

Lucian Raicu vorbește despre libertatea romanului de a nu se ține departe de „tendențele politice manifestate la un moment dat”. Romancierul, în calitatea lui de observator al societăților se arată preocupat de tot, fiind în egală măsură nu doar povestitor și analist, ci și gânditor, om de știință, propagandist, „intelectual preocupat de viitorul omenirii”. Criticul face trimitere al „îngrijorarea” manifestată de unii esești din Occident care consideră că această metamorfoză a romancierului reprezintă un simpton al degradării romanului. Această „îngrijorare” i se pare criticului că ar fi lipsită de temei dacă amintita metamorfoză ar porni de la o intenție bună, aceea „de a apăra structura specifică a romanului – ca gen literar independent menit să se inspire numai din sursele originare ale vieții, fără a se lăsa contaminat de tezism, de natura efemeră a sistemelor filosofice și a teoriilor sociale și psihologice la modă” (Raicu 1957).

Pentru a nu amplifica nejustificat importanța pe care a avut-o în epocă acest tip de discurs, nu vom mai lua în discuție alte opinii.

O moarte clinică

Am văzut, așadar, cum întemeierea teoriei operei de artă pe suport ideologic a provocat moartea romanului, în sensul oferit de Milan Kundera acestei formulări și din perspectiva unei definiții a genului fundamentată pe principii ontologice.

Am afirmat la început că istoria romanului poate fi înțeleasă și ca o succesiune de „crize” ale romanului. Același lucru e valabil și în cazul istoriei teoriilor despre roman, cel puțin la nivelul literaturii române. Gândirea teoretică și practica romanescă s-au aflat în perioada „obsedantului deceniu” într-un „moment” de criză. „Gândirea captivă” a condus inevitabil și către un anumit sfârșit al ierarhiilor, reclamat de confuzia valorilor. Dar, criza nu înseamnă doar semnalarea inexistenței sau diminuării unor anumite fenomene. Criza este și semnul intrării într-o etapă nouă de cunoaștere și creație ce are drept efect ieșirea din liniaritate, suspendarea temporară a raporturilor dintre elementele ce compun sistemul. Criza este un proces ce facilitează proliferarea ideologiilor contradictorii, iar acestea au impact nemediat asupra literaturii. Pentru că în astfel de contexte orizontul de așteptare al receptării este și el zdruncinat, confuzia valorilor devine o consecință aproape imposibil de evitat

Ea cauzează destructurări și restructurări, pune sub semnul întrebării prezentul, regândește trecutul pentru beneficiul viitorului. Este cu precădere interesată de absorbția sau relevarea unor noi mijloace expresive. Criza reasează valorile, purifică sângele. În ceea ce privește romanul, moartea lui s-a dovedit a fi până la urmă doar o moarte clinică. O resetare a funcțiilor sale vitale și o regândire a ierarhiilor odată cu reșezarea valorilor.

Bibliografie

- Aderca 1928: Felix Aderca, *Descompunerea unui gen literar*, „Universul literar”, nr. 40.
- Aucouturier 2001: Michel Aucouturier *Realismul socialist*, traducere de Lucia Flonta, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
- Compagnon 2007: Antoine Compagnon, *Demonul teoriei. Literatură și bun simț*, traducere de Gabriela Marian și Andrei-Paul Corescu, Cluj-Napoca, Editura Echinocțiu.
- Cornea 2006: Paul Cornea, *Interpretare și raționalitate*, Iași, Editura Polirom.
- Georgescu 1956: Paul Georgescu, *Problemele criticii*, în *Lucrările primului Congres al Scriitorilor din Republica Populară Română*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă.
- Ionescu 1934: Eugen Ionescu, *Moartea de mâine a romanului*, „Credința”, nr. 73.
- Iosifescu 1957: Silvian Iosifescu, *Roman și compoziție*, „Viața românească”, nr.6
- Iosifescu 1965: Silvian Iosifescu, *Teoria literaturii*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Kundera 2008: Milan Kundera *Arta romanului*, traducere de Simona Cioculescu, București, Editura Humanitas.
- Micu 1959: Dumitru Micu *Romanul românesc contemporan. Realizări, experiențe, direcții de dezvoltare*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă.
- Miłosz 1996: Czesław Miłosz, *Gândirea captivă. Eseu despre logocreațiile populare*, traducere de Constantin Geambașu, București, Editura Humanitas
- Moraru 1948: N. Moraru *Realismul în literatură*, București, Editura Europolis.
- Mușat 2006: Carmen Mușat *Teoria literaturii – între proletcultism și realism socialist*, în *Explorări în trecutul și în prezentul teoriei literare românești* (coordonator Mircea Martin), București, Grupul Editorial Art, p.91
- Preda 1957: Marin Preda, *Note ocazionale în favoarea romanului realist-socialist*, „Viața românească”, nr. 6
- Raicu 1957: Lucian Raicu, *Romanul actual și simțul realului*, „Viața românească”, nr.6
- Sadoveanu 1956: Mihail Sadoveanu, *Lucrările primului Congres al Scriitorilor din Republica Populară Română*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, p. 6.
- Sebastian 1928: Mihail Sebastian, *Considerații asupra romanului modern (II) – Panlirismul*, „Cuvântul”, nr. 895.
- Simion et alii 2010: *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică. I. 1944–1945*, coordonator Eugen Simion, coordonare redacțională Andrei Grigor, documentare și redactare Andrei Grigor și Mariana Ionescu (1944), Mihai Iovănel și Andrei Terian (1945), București, Editura Muzeului Literaturii Române.

The Condition of the Novel and Social Realism's Predicates

This paper aims to determine the main principles of the simulacrum of theoretical thinking on the novel during the period of maximum expansion of socialist realism. The theory of the art work had become similar with ideology. For this reason, the theory of the novel is confined to just a few principles quoted by almost all the so-called theorists, principles which were held to correspond to the universals of the art of the novel, but were actually setting the novel very far from art, as they proclaimed the “aesthetics” of socialist realism. This paper discusses the views on the novel proposed by such writers and critics as Mihail Sadoveanu, N. Moraru, Silvian Iosifescu, Paul Georgescu, Dumitru Micu, Marin Preda, and Lucian Raicu.